

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Γράφει ο Δημήτριος Μητρόπουλος, Αντ/γος ε.α. Επιτ. Υπαρ/γός ΕΛ.ΑΣ, Πτυχιούχος Νομικής, Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών, Διπλωματούχος CAM Λονδίνου, Μέλος της Ένωσης Μεσσηνίων Συγγραφέων

Λέγοντας παιδεία δεν εννοούμε μόνο τη συστηματική σχολική παιδεία, αλλά κάθε στιγμή ζωής, όπου κάποια πνευματική δύναμη προσφέρει ένα άλλο νόημα, σε κάποιον που δεν το κατέχει. Αυτή η δύναμη μπορεί να είναι ο δάσκαλος, ο γονιός, ο φίλος, ο πολιτικός, ο κήρυκας, ο ηθοποιός. Μπορεί όμως να είναι και ένα τραγούδι, μια εικόνα, ένα μνημείο, ο μίσχος του άνθους.

Μιλώντας για παιδεία φτάνουμε πάντα στην εκπαίδευση, στο οργανωμένο από την πολιτεία σύστημα παροχής παιδείας στους πολίτες και στη γλώσσα, στην εθνική γλώσσα, απ' όπου περνάει κάθε μορφή παιδείας και κάθε σύστημα εκπαίδευσης.

Και μπορεί μεν η πνευματική, η νοητική, η συναισθηματική και η αισθητική καλλιέργεια του ανθρώπου, δηλαδή η παιδεία, να είναι γενικότερο προϊόν των ιδανικών, των αντιλήψεων και των αξιών που διέπουν την ζωή ενός έθνους, ωστόσο η παιδεία εδραιώνεται και οικοδομείται μέσα στο σχολείο, με το εκπαιδευτικό σύστημα θεσμικό και ανθρώπινο.

Η εκπαίδευση οφείλει να διαμορφώνει πολίτες υπεύθυνους, με γνώση και κρίση, πολίτες συνεπείς στις υποχρεώσεις τους προς την πολιτεία. Πρέπει να παρέχει ανθρωπιστική παιδεία και όχι στείρα και τυποποιημένη γνώση. Θα πρέπει να στοχεύει στη διαμόρφωση ηθικών ανθρώπων με σφαιρική παιδεία.

Σήμερα όμως έχουμε στείρα αποστήθιση κατακερματισμένων γνώσεων, τυποποιημένη διδασκαλία και άγονο εγκυκλοπαιδισμό. Η εκπαίδευση όμως δεν ολοκληρώνεται μόνο από την ψυχρή και απολογιστική λογική της τεχνοτροπίας. Η εκπαίδευση πρέπει να διδάσκει, αλλά και να εμπνέει. Να οδηγεί στην εκμάθηση και όχι στη μάθηση.

Κραυγαλέο παράδειγμα αποτελούν τα πειράματα της εκπαίδευσης πάνω στην Ελληνική γλώσσα. Η μητέρα όλων των γλωσσών, η γλώσσα της σαφήνειας και της σοφίας κατάντησε να διδάσκεται σαν μια μηχανιστική γλώσσα. Με την εκπαίδευση όμως, όπως σήμερα έχει οργανωθεί στην Ελλάδα, επιτυγχάνεται η στοιχειώδης γνώση, που καθιστά τους ανθρώπους κρίκους της πραγματικής αλυσίδας και όχι σκεπτόμενους ανθρώπους, ανήσυχους για τα κοινά και το μέλλον τους.

Η εκπαίδευση είναι απλά ένας θεσμός κοινωνικοποίησης, αλλά αποτελεί βασικό μηχανισμό κοινωνικής επιλογής και ιδεολογικής εγχάραξης της κυρίαρχης ιδεολογίας.

Η πρόσβαση στην εκπαίδευση και η πορεία στις διάφορες βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνική

τάξη, το φύλο, την εθνικότητα, τη φυλή και κάθε μορφής γενικότερα κοινωνικής διάκρισης.

Στο σημερινό καθεστώς έχουν περισσότερες ευκαιρίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων. Λίγοι όμως είναι εκείνοι που μπορούν να ανταποκριθούν για να αποκτήσουν μεταπτυχιακούς τίτλους.

Το σύγχρονο μοντέλο μεταρρύθμισης που υποτάσσει την εκπαίδευση στις δυνάμεις της αγοράς, εντείνει αντί να αμβλύνει τα φαινόμενα της ανεργίας και της φτώχειας.

Παρά τις όποιες αρνητικές εκτιμήσεις για την επίδραση της εκπαίδευσης στον ανθρωπισμό του ανθρώπου, τα τελευταία χρόνια με την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΟΚ, διαμορφώνονται νέα δεδομένα με ευοίωνες προοπτικές για ουσιαστική προσφορά της εκπαίδευσης. Η πρακτική αυτή επιβλήθηκε μέσα από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες, που διαρκώς μεταβάλλονται και εξελίσσονται.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση με τα νέα προγράμματα της ΕΟΚ γίνονται ολόένα και περισσότερο αναγκαίες συνιστώσες της προσωπικής ανάπτυξης και προόδου, για την πνευματική και κοινωνική συγκρότηση του ατόμου.

Πολλαπλασιάζονται διεθνώς, αλλά και στη χώρα μας, τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που απευθύνονται σε ενήλικες και προσλαμβάνουν ποικίλες μορφές (επαγγελματική κατάρτιση ανέργων, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, επιμόρφωση, εξειδίκευση, προγράμματα που στοχεύουν στη διεύρυνση της γενικής παιδείας και μόρφωσης).

Ταυτόχρονα, δημιουργούνται θεσμοί εκπαίδευσης εξ αποστάσεως, που απευθύνονται σε όσους ανθρώπους αδυνατούν, για διάφορους λόγους, να είναι παρόντες στις εκπαιδευτικές αίθουσες.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι τυχαίο ότι το έτος 1996 κηρύχθηκε "Ευρωπαϊκό έτος εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης". Λίγα χρόνια αργότερα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, που έγινε σε επίπεδο πρωθυπουργών στη Λισσαβώνα, το 2000, τέθηκε ο στόχος να γίνει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο προσεχές μέλλον, η πιο ισχυρή κοινωνία της γνώσης.

Προσδιορίστηκαν δε οι εξής προτεραιότητες :

- Εξασφάλιση καθολικής και συνεχούς πρόσβασης στη μάθηση για την απόκτηση και ανανέωση των γνώσεων που απαιτούνται, για τη διαρκή συμμετοχή σε όλους τους τομείς της σύγχρονης δημόσιας ζωής.
- Αύξηση αποτελεσματικών μεθόδων και μάθησης καθώς και καταλλήλου περιβάλλοντος, για τη συνεχή εκπαίδευση.

Ταυτόχρονα, σε μια σειρά από επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τονίστηκε ότι για να μπορεί ο σύγχρονος πολίτης να αντιμετωπίζει τις πολλαπλασιαζόμενες απαιτήσεις της επαγγελματικής ζωής, αλλά και την αυξανόμενη πολυμορφία των κοινωνικών και πολιτισμικών καταστάσεων, χρειάζεται να

διαθέτει ποικίλα προσόντα, που να αλληλοσυμπληρώνονται και να ανανεώνονται.

Χρειάζεται να διαθέτει αφενός εξειδικευμένες γνώσεις συνδεδεμένες με την απασχόληση και αφετέρου : Γενική παιδεία, ώστε να μπορεί να συλλαμβάνει το νόημα των κοινωνικών εξελίξεων και να αποκρυπτογραφεί πληροφορίες, να συνδυάζει και να αναπτύσσει γνώσεις. Να έχει κριτήρια επιλογής και να μπορεί τελικά να κατευθύνεται αυτοδύναμα, μέσα στην πραγματικότητα.

Δίνεται έμφαση στη μετακίνηση, από τις γνώσεις στις "ικανότητες" και από τη "διδασκαλία" στη "μάθηση", θέτοντας τον εκπαιδευόμενο στο επίκεντρο.

Μια τέτοια μετακίνηση συνεπάγεται ότι οι άνθρωποι μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν.

Η μάθηση που στηρίζεται στην εργασία, η μάθηση που κατευθύνεται από πρόγραμμα και η μάθηση που οργανώνεται σαν "κύκλος σπουδών", είναι ιδιαίτερα χρήσιμες προσεγγίσεις.

Η ανάγκη για εφαρμογή νέων μεθόδων, που βασίζεται στη συμμετοχική εκπαίδευση και στη μάθηση μέσω της πράξης, ήταν επόμενο να θέσει υπό αμφισβήτηση τους παραδοσιακούς ρόλους και τις λειτουργίες των διδασκόντων, τόσο του σχολικού, όσο και του εξωσχολικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Το μοντέλο του διδάσκοντος που μετέφερε γνώσεις, δίδασκε, απεδείκνυε, εξηγούσε, δεν είναι αυτό που αντιστοιχεί στις σύγχρονες μεθόδους μάθησης. Από τον ορισμό της παιδείας, μπορούμε να προσδιορίσουμε ότι συμβάλλει στην διαμόρφωση του πνεύματος και της συνείδησης και γενικότερα στην κοινωνική ανάπτυξη του ανθρώπου.

Χαρακτηριστικά, ο Πλάτων θεωρεί ότι αποστολή της παιδείας είναι η αφύπνιση της συνείδησης και η στροφή της βούλησης προς το αγαθό. Ειδικότερα με την αγαθοποιό δύναμη της παιδείας και των γνώσεων, διευρύνεται η αντίληψη, ωριμάζει η σκέψη, οξύνεται η διάνοια, αναπτύσσεται η κρίση. Εκλεπτύνεται η συνείδηση, εξευμενίζονται τα συναισθήματα, εξημερώνονται τα ήθη, ενδυναμώνεται η βούληση, ισχυροποιείται ο χαρακτήρας.

Έχοντας λοιπόν πνευματική ωριμότητα και ηθική ανωτερότητα, οδηγούμαστε στην αλήθεια και την αρετή. Η αλήθεια, η αρετή, η βίωσή μας κατά λόγο δίκαιο, η ελευθερία και η καταξίωσή μας σαν αυτόνομες, δημιουργικές και ελεύθερες προσωπικότητες, αποτελούν την "εντελέχεια" της παιδείας. Θεωρώντας την παιδεία σαν μεγάλο πνευματικό άθλημα και σαν υψηλό λειτούργημα, για να εκπληρώσει την λειτουργική της αποστολή, καλείται ο άνθρωπος να την δει σαν κοινωνικό φαινόμενο και κοινωνική αναγκαιότητα για την ανθρωπιστική του συμπεριφορά. Η ανθρωπιστική παιδεία είναι το μοναδικό μέσο, για την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά της άγνοιας, του φόβου και του δογματισμού. Γνώμονάς της είναι ο σεβασμός της σκέψης του νέου ανθρώπου.

Δεν προσπαθεί να την φυλακίσει σε καλούπια, ούτε να την εξοντώσει υποβάλλοντάς την σε μαρτυρία της καθημερινής σχολικής αποστήθισης.

Απεναντίας, στόχο της έχει να καλλιεργήσει τον κριτικό στοχασμό, τον προβληματισμό και την αμφιβολία. Η γενικότερη παιδεία πρέπει να έχει κοινωνικό και ανθρωπιστικό περιεχόμενο.

Κοινωνικό, με την έννοια ότι συνδέεται στενά με την κοινωνική πραγματικότητα και συνηθίζει το παιδί στην ομαδική και κοινωνική ζωή.

Ανθρωπιστικό, με την έννοια ότι πρέπει να καλλιεργεί στο μαθητή όλες εκείνες τις αξίες που θα τον κάνουν ν' αγωνίζεται για το δικό του καλό, αλλά και για την ευημερία του συνόλου, για την καλυτέρευση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής του κοινωνικού συνόλου.

"Σήμερα βιώνουμε μια κρίση ευρέως φάσματος και διεθνούς κλίμακας", λέει σε κείμενό της αμερικάνικη εφημερίδα, το οποίο αναδημοσιεύει το περιοδικό "Κούριερ Ιντερνάσιοναλ" σε ένα μεγάλο αφιέρωμά του.

"Δεν μιλώ για την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Μιλώ για μια κρίση που περνά απαρατήρητη, η οποία όμως μακροπρόθεσμα μπορεί να αποβεί πολύ πιο επικίνδυνη για το μέλλον της Δημοκρατίας. Μια πλανητική κρίση παιδείας, γράφει η Αμερικανίδα φιλόσοφος Martha Ntissborn, στο νέο της βιβλίο "Not Sor Prasit : Why Democracy need the humanities".

Αναζητούμε αγαθά που μας προστατεύουν, μας ικανοποιούν και μας ανακουφίζουν. Αυτό που ο Ινδός συγγραφέας και φιλόσοφος Ραμπντρανάθ Ταγκόρ αποκαλούσε "Το υλικό μας κάλυμμα".

Ωστόσο, φαίνεται πως λησμονούμε τις ικανότητες της σκέψης και της φαντασίας, που όμως κάνουν ανθρώπους των συναισθηματικών μας σχέσεων και όχι μόνο των ωφελιμιστικών. Αν η γνώση δεν αποτελεί εγγύηση καλής συμπεριφοράς, η άγνοια είναι σχεδόν σίγουρη εγγύηση κακής συμπεριφοράς.

Γι αυτό η παιδεία βοηθά στην ανάπτυξη των πνευματικών και ηθικών δυνάμεων των ατόμων και χαρίζει στη κοινωνία μέλη δημιουργικά σε όλους τους τομείς της πνευματικής, ηθικής και υλικής ζωής (Επιστήμες, δίκαιο, τέχνες, επαγγέλματα και όλες τις οικονομικές δραστηριότητες).